

Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos tinklo galimybių studijos atnaujinimas

KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS
Imanuelio Kanto
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Galutinė ataskaita

2025 m.

Klaipėdos miesto savivaldybės
užsakymu tyrimą atliko UAB „The Critical“

Klaipėda

THE
JACITIO

RESEARCH
& DESIGN

Turinys

1.	GALIMYBIŲ STUDIJOS TIKSLAS IR AKTUALUMAS	2
2.	KONTEKSTO ANALIZĖ	6
3.	BIBLIOTEKOS VEIKLŲ ANALIZĖ	10
4.	GEROSIOS PRAKTIKOS	18
5.	VERTĖS PASIŪLYMAI	21
6.	BIBLIOTEKOS TINKLO OPTIMIZAVIMO IR MODERNIZAVIMO ALTERNATYVOS	23

01

Galimybių studijos
tikslas ir aktualumas

Tikslas

2015 m. Klaipėdos miesto savivaldybė užsakė galimybių studiją skirtą išanalizuoti tuometinę Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos struktūrą ir pateikti galimus tinklo optimizavimo bei veiklos modernizavimo scenarijus¹. Buvo atlikta bibliotekos tinklo ir informacijos bei kultūros paslaugų prieinamumo Klaipėdos miesto bendruomenėms analizė, suskirstant miestą į keturias bendruomenes: Marių, Pajūrio, Baltijos bei Danės.

Galimybių studijoje buvo identifiкуotas poreikis steigti po modernų padalinį Marių ir Baltijos bendruomenėse. 2020 m. po rekonstrukcijos atvėrė duris Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos „Kauno atžalyno“ padalinys, taip prisidedant prie identifiкуotų problemų Baltijos bendruomenėje sprendimo. Tuo tarpu, 2015–2025 m. sprendimų, kurie iš esmės būtų sprendę Marių bendruomenėje nurodytas problemas, nebuvo priimta (2019 m. parengtas architektūrinis bendruomenės centro-bibliotekos projektas nebuvo įgyvendintas). Tad 2025 m. iškilo poreikis atnaujinti galimybių studiją ir iš naujo įvertinti naujo, modernaus padalinio poreikį pietinėje miesto dalyje.

Atnaujintos galimybių studijos tikslas – **remiantis 2015 m. galimybių studijoje pateikta modernaus bendruomenės centro-bibliotekos steigimo alternatyva, suformuoti pagrįstus vertės pasiūlymus bibliotekos įkūrimui pietinėje miesto dalyje, įvertinant tokios bibliotekos poreikį, naudą skirtingoms tikslinėms grupėms ir jos kuriamą pridėtinę vertę miestui.**

Uždaviniai

Galimybių studijos atnaujinimas turi keletą uždavinių:

1. Įvertinti esamą situaciją, pasitelkiant antrinius šaltinius ir apklausoje surinktus duomenis, siekiant aiškiai suprasti teritorijos kontekstą, esamus iššūkius ir galimybes.
2. Išgryninti skirtingų tikslinių grupių poreikius – jaunimo, suaugusiųjų, šeimų su vaikais, senjorų, asmenų su negalia ir tautinių mažumų – siekiant užtikrinti, kad sprendimai atlieptų įvairių bendruomenės narių lūkesčius ir kasdienes poreikius.
3. Įvertinti naujo bendruomenės centro-bibliotekos poreikį ir parengti vertės pasiūlymus, aiškiai detalizuojant pagrindinius kiekvienos tikslinės grupės poreikius, bibliotekos teikiamas naudas skirtingoms bendruomenėms ir jos kuriamą pridėtinę vertę Klaipėdos miestui.

Siekiant šių tikslų buvo atlikta dokumentų bei šaltinių analizė, bibliotekos lankytojų apklausa (386 apklausoje dalyvavę respondentai), 4 trumpi interviu dėl verslo plėtros pietinėje dalyje ar konkrečių tikslinių grupių poreikių bei diskusija su Klaipėdos miesto savivaldybės Tarybos Kultūros, švietimo ir sporto komiteto nariais.

Atnaujinama galimybių studija yra skirta viešosios bibliotekos tinklui pietinėje miesto dalyje. Pietinę miesto dalį apima Žardės, Smeltės, Gedminių, Lypkių rajonai.

Atnaujinimo poreikis ir aktualumas

Pagrindinės 2015 m. galimybių studijos išvados – Marių bendruomenėje (pietinė miesto dalis) esantis bibliotekų tinklas neatitinka Tarptautinės bibliotekų asociacijų ir institucijų federacijos (IFLA) rekomendacijų viešųjų bibliotekų tinklui, taip pat šioje dalyje matyti kultūrinių įstaigų stygius. Buvo pabrėžiama, jog ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas fondo atnaujinimui, darbuotojų kompetencijų

¹ Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos tinklo optimizavimo bei veiklos modernizavimo galimybių studija, Narauskaitė, I., Lepeška, M., Stratilatovas, E., Čistovienė, G., Dryžaitė, I., 2015 m. (toliau – 2015 m. galimybių studija).

ugdymui bei investicijų, leidžiančių modernizuoti bibliotekos infrastruktūrą, pritraukimui. Taip pat buvo matoma rizika, kad bendruomenių veikla nėra integruota su bibliotekų darbu.

Atsižvelgiant į tai, buvo suformuotos kelios alternatyvos bibliotekos tinklo optimizavimui. Konstatuota, kad savivaldybės lėšos buvo naudojamos neefektyviai ir buvo siūloma steigti po modernų padalinį Marių ir Baltijos bendruomenėse, o bibliotekai priklausiusius pastatus miesto centre buvo siūloma parduoti arba pritaikyti kitiems bendruomenės poreikiams.

2025 m. kilo poreikis atnaujinti šią galimybių studiją įsivertinant joje pasiūlytų alternatyvų aktualumą dabartiniam kontekstui. Baltijos bendruomenėje nurodyta problema buvo išspręsta atnaujinant „Kauno atžalyno“ biblioteką, kuri teikia plataus spektro paslaugas, turi erdves darbui bei susitikimams. Tuo tarpu, Marių bendruomenei tinkančios bibliotekos paslaugų problema nebuvo išspręsta – galimybių studija siūlė steigti modernų padalinį pietinėje dalyje. Nors 2019 m. buvo parengtas Klaipėdos miesto modernaus bendruomenės centro-bibliotekos projektas², adresu Statybininkų pr. 17A, šis projektas nebuvo įgyvendintas. 2015–2025 m. bibliotekų tinklas pietinėje miesto dalyje iš esmės nekito. Nors visuose, išskyrus Karlskronos padalinį, pietinės dalies butuose įkurtuose padaliniuose buvo padaryti einamieji remontai, tai iš esmės nekeitė jų turimų funkcijų, veiklos galimybių bei nebuvo pritaikyti patekti žmonėms su fizine negalia.

2015–2025 m. laikotarpiu taip pat iš esmės nepagerėjo pietinės miesto dalies kultūrinių paslaugų įvairovė. Pietinėje miesto dalyje vykdoma aktyvi uosto ir pramonės veikla formuoja teritorijos charakterį, bet tuo pat metu kelia ir infrastruktūros bei gyvenimo kokybės iššūkius. Teritorijoje taip pat planuojama ir tolimesnė pramonės plėtra (pvz. Klaipėdos laisvosios ekonomikos zonos vystymas), tad pastaruoju metu vis labiau pastebimas augantis dėmesys šios miesto dalies plėtrai, skatinantis ieškoti sprendimų, galinčių sustiprinti jos patrauklumą ir gyvybingumą.

2015–2025 m. laikotarpiu taip pat buvo priimti nauji miesto planavimo dokumentai. Pavyzdžiui, Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 metų strateginiame plėtros plane numatyta pastatyti modernų bendruomenės centrą-biblioteką pietinėje miesto dalyje³ (remiantis 2015 m. įgyvendintos galimybių studijos rekomendacijomis)⁴. Šį poreikį antrina 2021–2030 m. strategijos ir darnaus vystymosi veiksmų planas, kuriame išskirtas visuomenės poreikius atliepiančio kultūros-bendruomenės centro trūkumas⁵. Dokumente minima, jog naujasis bendruomenės centras-biblioteka taptų patrauklia pietinės miesto dalies gyventojų susibūrimo vieta bei prisidėtų prie Klaipėdos miesto prestižo sustiprinimo. Tai taip pat padėtų spręsti netolygaus kultūros įstaigų išdėstymo mieste bei bibliotekų koncentracijos centrinėje miesto dalyje problemą, kuri yra įvardinama ir Klaipėdos miesto savivaldybės strateginiame 2021–2030 m. plėtros plane. Šiuo metu daugelis bibliotekinių paslaugų, kurios yra teikiamos Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės viešosios bibliotekos ir Klaipėdos miesto Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos, yra neprieinamos nutolusių miesto rajonų gyventojams.

Taip pat svarbu atsižvelgti ir į nacionalinio lygmens dokumentus (pvz. Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“), kuriuose pabrėžiamas atminties institucijų vaidmuo, tradicinėmis ir šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis ugdyti gyventojų vertybines nuostatas, kritinį mąstymą ir prisidėti prie turiningo visuomenės laisvalaikio⁶. Tad svarbu įsivertinti kaip dabartinis bibliotekos tinklas pietinėje dalyje gali atliepti šiuos tikslus savo veikloje.

Apibendrinant, matyti, kad 2015 m. identifikuoti Marių bendruomenės poreikiai iš esmės nebuvo atliepti. Tad kyla poreikis iš naujo įsivertinti pietinės miesto dalies gyventojų ir miesto poreikius bei dar kartą

² Klaipėdos miesto modernaus bendruomenės centro-bibliotekos projektas, Aketuri architektai, 2019 m.

³ Klaipėdos miesto savivaldybės 2021-2030 metų strateginis plėtros planas.

⁴ 2015 m. galimybių studija.

⁵ 2021–2030 m. strategijos ir darnaus vystymosi veiksmų planas.

⁶ Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“.

įvertinti naujos kultūros įstaigos pietinėje miesto dalyje atsiradimo vertę bei galimas įgyvendinimo alternatyvas, kurios sietųsi su viešosios bibliotekos tinklu.

02

Konteksto analizé

Konteksto analizė

Konteksto analizės tikslas – identifikuoti pagrindines pietinės miesto dalies bendruomenės, urbanistinės plėtros iššūkius, prie kurių sprendimo galėtų prisidėti naujos kultūros įstaigos (bendruomenės centro-bibliotekos) atsiradimas pietinėje miesto dalyje.

Remiantis konteksto analize, buvo identifikuotos šios esminės pietinės miesto dalies probleminės sritys:

- Socialinė aplinka
- Kultūros prieinamumas
- Urbanistinė plėtra

Socialinė aplinka

Klaipėdos miesto savivaldybėje gyvena 161 205 gyventojų (2025 m. liepos 1 d. duomenimis)⁷. 2024 m. Klaipėdoje gimė 979 vaikai – pastaraisiais metais matomas tolygus gimstamumo skaičiaus mažėjimas⁸. Šiandien daugiau Klaipėdoje gyvenančių žmonių išvyksta (2024 m. duomenimis iš miesto išvyko 4082 asmenys) nei atvyksta (2024 m. duomenimis į miestą atvyko 3955)⁹. Šis aspektas prisideda prie senėjančios Klaipėdos miesto bendruomenės. Tuo tarpu, pietinė miesto dalis išlieka tankiai apgyvendinta. Šios miesto dalies gyventojų vidutinės pajamos yra žemesnės nei šiaurinės miesto dalies ar priemiesčio gyventojų.

Demografiškai įvairioms ir tankiai apgyvendintoms miestų teritorijoms svarbus ir bendruomeniškumo aspektas. Šiandien pirmuose butų aukštuose įrengti bibliotekos padaliniai yra svarbios erdvės pietinės miesto dalies bendruomenės socialiniams ir kultūriniais poreikiams. Pietinės dalies bibliotekų lankytojams itin aktualu vaikų ir jaunimo ugdymas (45,3 proc., N=386), bendruomeniškumo skatinimas (42 proc.), žinių apie kultūros paveldą, meną, mokslo pasiekimus ir naujoves stiprinimas (32,1 proc.)¹⁰. Apklausos dalyviams šiuo metu labiausiai trūksta pramogų – festivalių, koncertų, muzikos renginių – pietinėje miesto dalyje (50 proc.)¹¹. Taip pat išreikštas didelis poreikis kūrybinėms dirbtuvėms ir edukacijoms (35,2 proc.), kino seansams (32,6 proc.)¹². Vis dėlto, šie poreikiai nėra pilnai atliepiami dabartinio kultūros įstaigų ir kitų paslaugų tinklo pietinėje dalyje.

Pietinės miesto dalies gyventojams trūksta erdvių vietų bendruomenės veikloms, susibūrimams. Jaučiamas patalpų bendruomenės susitikimams, kavinių, kultūrinių erdvių trūkumas, kurių negali pasiūlyti ir dalis bibliotekos pietinėje dalyje padalinių. Viena iš aktualiausių paslaugų dažnam bibliotekos lankytojui – tai, kad būtų **užtikrinta galimybė naudotis bibliotekos infrastruktūra ir taip prisidedama prie bendruomeniškumo stiprinimo**. Kartu sprendžiami ir prieinamumo iššūkiai, kadangi nepritaikyti įėjimai žmonėms su negalia ar statūs laiptai sunkiai vaikščiojantiems senjorams gali stipriai apriboti jų dalyvavimą bendruomeninėse veiklose ir taip prisidėti socialinės atskirties didinimo.

Kultūros prieinamumas

Remiantis 2025 m. Klaipėdos miesto savivaldybės užsakymu įgyvendintu kultūros lauko tyrimu¹³, Klaipėdos kultūros laukas patiria sumažėjusį gyventojų susidomėjimą. Lyginant su 2018 m. atliktu

⁷ Oficialiosios statistikos portalas (toliau – OSP).

⁸ Ten pat.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Galimybių studijos atnaujinimo metu vykdyta apklausa (toliau – Apklausa), 2025 m.

¹¹ Ten pat.

¹² Ten pat.

¹³ Klaipėdiečių apklausa apie kultūros paslaugas ir poreikius, kultūros sektoriaus pokyčių vertinimą, KU Socialinių pokyčių studijų centras, 2025 m. (toliau – Kultūros lauko tyrimas).

kultūros lauko tyrimu, gyventojų poreikiai kiek pakito – dažnas klaipėdietis mieliau laisvalaikį leidžia gamtoje ar bendrauja su draugais ir pažįstamais. Tuo tarpu, laikas, skiriamas kultūrinei veiklai, sumažėjo nuo 20,4 proc. iki 6,7 proc. Pietinės miesto dalies gyventojai kultūrai savo laisvalaikį prioretizuoja vos 5 proc. gyvenančių tarp Baltijos ir Statybininkų prospektų ir 3,1 proc. gyvenančių tarp Jūrininkų ir Statybininkų prospektų. Lyginant su senamiesčiu, šiauriniais miesto rajonais bei priemiesčiais tai ženkliai mažesnis gyventojų procentas.

2025 m. kultūros lauko tyrime išskirtai „kultūros puoselėtojų“ kategorijai – miesto gyventojams, kurie skiria daugiausiai laiko kultūrinei veiklai, skaito knygas, dalyvauja meno kolektyvuose, atitenka taip pat sąlyginai mažas procentas. Šioje kategorijoje esantys gyventojai dažniau lankosi Klaipėdos koncertų salėje, Klaipėdos dramos teatre, Muzikiniame teatre bei dažniau užsuka į tokias kultūros erdves kaip „Hofas“, „Herkus Kantas“, „Tema“, Etnokultūros centras. Ši grupė taip pat kritiškiau žiūri į Jūros šventę, Šviesų festivalį, Gatvės muzikos dieną. Kas antras šiai kategorijai priskirtas miesto gyventojas apsilanko bibliotekoje.

Klaipėdos pietinėje dalyje „kultūros puoselėtojai“ sudaro vos 10 proc. palyginus su šiaurinėje dalyje vyraujančiais 15–16 proc. Klaipėdos kultūrai būdinga tendencija, kuri atsispindi ir pietinėje dalyje – sumažėjusi auditorija. Pietinės miesto dalies teritorijų gyventojai – 26,4 proc. (nuo Statybininkų pr. iki Jūrininkų pr.) ir 40 proc. (nuo Baltijos pr. iki Statybininkų pr.) – lankosi kultūrinuose renginiuose rečiau nei prieš du metus, o dažniau besilankančių procentas mažesnis – atitinkamai 23,1 ir 31,5 proc. Vidutiniškai, pietinės dalies gyventojas per mėnesį skiria 36,6 Eur (nuo Statybininkų pr. iki Jūrininkų pr.) ir 42,3 Eur (nuo Baltijos pr. iki Statybininkų pr.) kultūros reikmėms. Tuo tarpu senamiesčio ir senosios šiaurinės miesto dalies gyventojai yra linkę išleisti virš 44 Eur per mėnesį. 25,6 proc. gyvenančių pietinėje dalyje išvis neleidžia pinigų kultūros reikmėms, o gyvenantys tarp Jūrininkų ir Statybininkų prospektų mažina savo biudžetą kultūrai (50 proc.). Bendrai, pietinės Klaipėdos dalies gyventojams būdingas kritiškesnis miesto kultūrinio gyvenimo vertinimas lyginant su kitais Klaipėdos rajonais. Kultūros stoka lemia tolesnį atskirties ir miesto atskyrimo į dvi aplinkas procesą.

Remiantis šiais duomenimis, matyti žemesnis pietinės dalies gyventojų įsitraukimas į kultūrinę veiklą lyginant su centrine ir šiaurine Klaipėdos miesto dalimis, didėjanti kultūrinė atskirtis tarp šių grupių. Toliau pateikiama informacija rodo, kad tai gali lemti ir žemas kultūros paslaugų prieinamumas pietinėje miesto dalyje.

Pietinė miesto dalis pasižymi skurdžia kultūros įstaigų pasiūla. Pagrindinės kultūros įstaigos šioje teritorijoje – kultūros centras „Žvejų rūmai“ ir jame įsikūrę Klaipėdos Pilies teatras, Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padaliniai, jaunimo teatras „Be durų“, pantomimos teatras „A“, „Gliukų“ teatras. Kultūros centre buriasi įvairūs meno kolektyvai: tremtinių choras „Atminties gaida“, mišrus choras „Cantare“, moterų choras „Dangė“, mišrus choras „Klaipėda“, tautinių šokių sambūris „Vėlunga“, jaunimo liaudiškų šokių kolektyvas „Žilvinas“. „Žvejų rūmuose“ vyksta koncertai, komedijos vakarai, muzikiniai spektakliai, šokio spektakliai, orkestro koncertai ir t.t. „Žvejų rūmuose“ yra rodomi tiek vietiniai, tiek iš kitų Lietuvos miestų (pvz. Lietuvos nacionalinio dramos teatro, Šiaulių dramos teatro) atvežti spektakliai. Renginiai pasižymi įvairove bei yra orientuoti į visus Klaipėdos miesto gyventojus, ne vien į aplinkiniuose rajonuose gyvenančius gyventojus. „Žvejų rūmuose“ įsikūręs Klaipėdos Pilies teatras taip pat siūlo savo repertuarinius spektaklius. Vis dėlto pietinės dalies teritorijoje trūksta kino, scenos menų, koncertų, šiuolaikiniam menui skirtų erdvių (išskyrus „Žvejų rūmus“).

Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padaliniai taip pat siūlo skirtingas paslaugas, susijusias su informacijos ištekliais, kūrybiniais užsiėmimais ir pan. (aprašoma detaliau 3-ame skyriuje).

Vis dėlto kultūros paslaugų pasiūla pietinėje dalyje yra ženkliai žemesnė nei kitose Klaipėdos miesto teritorijose.

Urbanistinė plėtra

XX a. antroje pusėje suformuota modernistinė pietinės miesto dalies urbanistinė struktūra šiandien pasižymi prastesne gyvenimo kokybe, kurią iš dalies lemia estetika praradę, susidėvėję pastatai. Klaipėdos pietinė dalis, kurią sudaro Žardės, Smeltės, Gedminių, Lypkių rajonai, išsiskiria ryškiais kontrastais – čia gyvenamieji rajonai ribojasi su uosto teritorijomis, gamyklomis ir laisvąja ekonomine zona, gamtiniai bei urbanistiniai elementai primena turtingą šio miesto rajono istoriją.

Gyventojams gerai pažįstami vietovės objektai, kaip Vilhelmo kanalas, Šanchajumi vadinamas gyvenamasis kvartalas, Simonaitytės kalnas – pietinės Klaipėdos dalies akcentai. Šiandien svarbų vaidmenį šioje miesto dalyje atlieka Klaipėdos laisvoji ekonominė zona (LEZ), kurioje veikia daugiau kaip 100 įmonių iš 23 šalių, daugiausia veikiančių plastiko, maisto, metalo apdirbimo, automobilių elektronikos, logistikos ir kitose srityse, pritraukusi ir dideles užsienio investicijas¹⁴. Šiuo metu LEZ planuoja keletą plėtros projektų („Curonia“ – inovacijų ir kompetencijų centras, komercinis centras), kurie, tikėtina, taps naujais traukos centrais potencialiems darbuotojams ar miestiečiams, bei prisidės prie Statybininkų pr. vystymo ir naujos miesto ašies sukūrimo¹⁵. Uosto teritorijoje taip pat planuojama atnaujinti 100 hektarų plotą laivų prieplaukoms ir terminalams¹⁶.

Nors pramonės plėtra (LEZ ir uosto atnaujinimas) numato naujų traukos centrų sukūrimą, senosios ir į šiuolaikinius gyventojų poreikius ribotai orientuotos urbanistinės struktūros kelia infrastruktūros bei gyvenimo kokybės iššūkius. Tai neleidžia pilnai išnaudoti šios vietovės potencialo ar stiprinti pietinės dalies, kaip patrauklios vietos gyventi, įvaizdį.

Šiandien aktyviai naudojami Sajūdžio parkas ir Draugystės parkas – vieni didžiausių miesto žaliųjų plotų, tapusių susibūrimų ir laisvalaikio vieta gyventojams. Pastaraisiais metais pietinėje Klaipėdos dalyje vystomi projektai taip pat vis dažniau žvelgia į bendruomenę – kuriamos naujos viešosios erdvės, skirtos įvairaus amžiaus grupėms, seni kvartalai papildomi moderniomis laisvalaikio zonomis. Aktualūs projektai – atnaujinama laisvalaikio zona Draugystės parke, vaikų žaidimų aikštelė I. Simonaitytės gatvėje, parkas palei Šilutės plentą – numato įrengti aktyvaus laisvalaikio, vaikų žaidimų, žaliąsias erdves.

Vis dėlto Klaipėda, ir ypač jos pietinė dalis, dėl čia intensyviai veikiančios pramoninės veiklos susiduria su aplinkosaugos problemomis. Gyventojai dažnai skundžiasi nemaloniais kvapais, kietųjų dalelių ir gamybinės veiklos tarša¹⁷, kurią kelia pramonės įmonės ir uosto veikla. Dėl šios priežasties šiaurinė miesto dalis arba priemiesčiai gali tapti patrauklesni gyvenimui.

Bendrai žvelgiant, Klaipėdos pietinės dalies unikalumas slypi jos įvairiapusiškume, kur gamtiniai, istoriniai, pramoniniai elementai nuolat veikia vienas kitą. Ši Klaipėdos dalis tampa vis gyvesnė ir patrauklesnė gyventi, tačiau kultūrinių erdvių trūkumas veikia šios teritorijos tolesnę plėtrą. Esant tokiai kultūrinei ir edukacinei, rekreacinei atskirčiai, kokia yra dabar, ši miesto dalis yra mažiau konkurencinga ir patraukli nekilnojamojo turto plėtrai ir jo vertės augimui. **Bendruomeninės ir kultūrinės veiklos vystymas pietinėje miesto dalyje prisidėtų prie šios miesto dalies gyventojų kokybiškesnio gyvenimo, geresnio vietovės įvaizdžio miesto kontekste.**

¹⁴ Klaipėdos LEZ. Prieiga internetu: <https://www.fez.lt/lt/>

¹⁵ Interviu su LEZ.

¹⁶ Klaipėdos uostas. Prieiga internetu: <https://portofklaipeda.lt/naujienos/statybu-startas-pradedamas-vystyti-naujas-kruiziniu-laivu-terminalas/>

¹⁷ Šiai temai sukurta socialinio tinklo „Facebook“ platformos bendruomenė „Švari pietinė Klaipėda“, siekianti didesnio savivaldybės ir institucijų dėmesio oro taršos klausimams.

03

Bibliotekos veiklų
analizė

Bibliotekos funkcijos bei jų pasiskirstymas Klaipėdoje

Svarbu įvertinti, kaip Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešoji biblioteka ir pietinėje miesto dalyje veikiančios jos padaliniai kartu su vietos bendruomenėmis gali prisidėti prie identifikuotų pietinės dalies probleminių sričių sprendimo. Šiuo tikslu buvo atlikta bibliotekos funkcijų, teikiamų paslaugų ir veiklos analizė.

Klaipėdos miesto bibliotekų tinklas yra pasiskirstęs po skirtingus miesto rajonus. Didžioji dalis bibliotekų priklauso Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešajai bibliotekai. Miesto bibliotekų tinklas pavaizduotas žemėlapyje.

Pav. 1. Klaipėdos miesto bibliotekų tinklo (savivaldybės, apskrities ir dalies aukštųjų mokyklų bibliotekų) žemėlapis

Šaltinis: sudaryta autorių

Galimybių studijos atnaujinimo analizės tikslas – įvertinti bibliotekos padalinius, kurie veikia pietinėje miesto dalyje, veikas. Toliau pateikiama Kalnupės, Pempininkų, Debrečeno, Šiaulių, Vingo, Karlskronos ir Laukininkų teritorinių padalinių analizė.

Bibliotekos veiklų ir paslaugų pietinėje dalyje analizė

Iš viso, pietinėje miesto dalyje veikia 7 bibliotekos, t.y. 7 Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padaliniai. Visos bibliotekos, išskyrus Pempininkų padalinį, yra įsikūrusios daugiabučių pirmuosiuose aukštuose. Bibliotekos, turinčios daugiau erdvės, organizuoja renginius, vykdo mokymus ir edukacijas, atveria duris bendruomenėms, o tos, kurios tam sąlygų neturi – daugiausiai atsakingos yra už knygų skolinimo paslaugą.

Lentelėse pateikiami duomenys atspindi realią pietinės Klaipėdos dalies bibliotekų situaciją. Kalnupės ir Pempininkų bibliotekos yra turtingiausios savo patalpų, dokumentų fondo dydžiu, turi didžiausią lankytojų skaičių, organizuoja daugiausiai kultūros renginių, edukacijų, informacinio raštingumo mokymų bei pritraukia daugiausiai lankytojų į šias bibliotekas siūlomas veiklas, taip pat jose veikia daugiausiai klubų, siūloma daugiausiai vietų naudotis internetu¹⁸. Šie du Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padaliniai yra pagrindinės erdvės pietinės dalies bendruomenėms. Duomenys apie Laukininkų biblioteką pateikiami turint omenyje, jog biblioteka buvo uždaryta remontui trijų mėnesių laikotarpiui.

¹⁸ Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Lentelė 1. Pietinės Klaipėdos miesto dalies bibliotekų veiklos duomenys, 2024 m.

Bibliotekos pavadinimas	Kultūros renginių sk.	Renginių lankytojai sk.	Edukacijų sk.	Edukacijų lankytojų sk.
Kalnupės	34	576	213	2014
Pempininkų	55	2422	126	2092
Debreceno	5	380	0	0
Šiaulių	5	162	0	0
Vingio	11	135	1 virtualus	135
Karlskronos	38	635	58	387
Laukininkų	16	204	0	0

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Lentelė 2. Pietinės Klaipėdos miesto dalies bibliotekų veiklos duomenys, 2024 m.

Bibliotekos pavadinimas	Informacinio raštingumo mokymų sk./dalyvių sk.	Klubai bibliotekoje	Klubų narių skaičius	Vieša interneto prieiga (vietų sk./vartotojų sk./seansų sk.)
Kalnupės	21 individualūs	2	30	10/45/827
Pempininkų	119/632	6	30	13/123/3571
Debreceno	0	1	5	2/27/290
Šiaulių	10 individualūs	0	0	4/35/536
Vingio	13/51	1	7	3/25/527
Karlskronos	0	1	18	4/28/845
Laukininkų	0	1	19	3/10/324

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Lentelė 3. Pietinės Klaipėdos miesto dalies bibliotekų veiklos duomenys, 2024 m.

Bibliotekos pavadinimas	Dokumentų fondas (vnt.)	Dokumentų išduotis (vnt.)
Kalnupės	37822	44812
Pempininkų	38047	76512
Debreceno	11678	25954
Šiaulių	14761	24505
Vingio	11019	28943
Karlskronos	12245	20768
Laukininkų	14557	15774

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Bibliotekų veikla pietinėje dalyje yra stipriai apsiribojusi savo pagrindine funkcija – saugoti dokumentus (knygas, leidinius ir kt.) bei sudaryti sąlygas jų pažinimui. Pempininkų ir Kalnupės bibliotekos pasižymi kiek didesne funkcijų įvairove lyginant su likusiais Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padaliniais pietinėje dalyje – šiuose dviejuose padaliniuose vyksta koncertai, spektakliai, rodomi filmai. Tačiau erdvių didesniems renginiams vis tik trūksta. Didžiausias padalinys pietinėje dalyje – Pempininkų biblioteka, talpina iki 50 žmonių¹⁹. Likę bibliotekų padaliniai daugiausiai apsiriboja mažesnio mastelio veiklomis – edukacijomis, knygų pristatymais, bendruomeniniais susitikimais, talpinant iki 10–15 žmonių²⁰.

Laukininkų biblioteka²¹ – neseniai atsinaujinęs KMSVB padalinys. Čia renkasi skaitytojų klubas „Atradimai“, minimos rašytojų metinės, dalijamasi perskaitytais skaitiniais. Bibliotekoje vyksta tokie renginiai, kaip tapyba ant šilko vyresnio amžiaus žmonėms, parodų atidarymai, edukaciniai užsiėmimai, psichoterapiniai užsiėmimai, susitikimai su rašytojais ir t.t. Taip pat biblioteka dalyvauja viešuose miesto renginiuose, kaip pavyzdžiui, interaktyvioje vasaros skaitykloje ir „Kaimynų dienoje“. Kartu su „Karlskronos“ biblioteka organizuoja renginių ciklą vietos bendruomenės šeimoms „Laukininkų šeimos“. Laukininkų padalinys yra aktyvus ir įtraukiantis tiek Laukininkų, tiek miesto bendruomenę.

¹⁹ Diskusija su Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos atstovėmis(-ais).

²⁰ Ten pat.

²¹ <https://www.facebook.com/laukininkaibiblioteka>

„Karlskronos“ biblioteka²² taip pat aktyviai dalyvauja miesto bibliotekos iniciatyvose, pavyzdžiui, interaktyvioje vasaros skaitykloje. Pačio padalinio veikla yra mažiau aktyvi, padalinys yra specializuotas vaikams. Taip pat bibliotekoje vyksta skirtingos veiklos kaip knygų skirtukų edukacijos, kiaušinių marginimas su bendruomene Šv. Velykų proga, kūrybiniai ir edukaciniai užsiėmimai įvairaus amžiaus grupėms. Kita vertus, bibliotekoje daugiau kaip 30 metų nevykdyti einamieji remontai, tam reikalingos didelės investicijos, reikalinga pakeisti langus, duris, grindis, atnaujinti šildymo sistemą, elektros instaliaciją, sukurti prieigą asmenims su negalia.

Vingio biblioteka²³ savo socialinėse medijose reklamuoja kitų padalinių renginius: susitikimus su rašytojomis(-ais), knygos pristatymus, kūrybos vakarus, performansus, koncertus, paskaitas ir pan., tačiau jos veikla apsiriboja standartinėmis bibliotekos procedūromis (knygų, leidinių išdavimas, skaitykla, kompiuterizuotos darbo vietos ir pan.).

Šiaulių ir Debreceno bibliotekos veiklos nėra viešinamos socialinėse medijose. Viena iš priežasčių – mažas aktyvumas bendruomenėje, kurį rodo ir mažesnis nei kituose padaliniuose vykstančių renginių, edukacijų skaičius.

Pempininkų biblioteka²⁴ yra subūrusi aktyvią bendruomenę. Biblioteka yra sujungta su vaikų centru „Gerviukas“. Biblioteka pasižymi renginių ir veiklų įvairove. Čia vyksta mokymai suaugusiems, parodos, knygų pristatymai, kino peržiūros, paskaitos, diskusijos, užsiėmimai vaikams ir t.t. Veikia knygų klubas „Parašėse“ bei vyksta „Klaipėdos kūrėjų klubo“ susitikimai. Biblioteka dalyvauja šalies mastu organizuojamose kultūrinėse, socialinėse iniciatyvose, tokiose kaip „Socialinis receptas“, Medijų ir informacinio raštingumo mokymai, LR Ryšių reguliavimo tarnybos projekte „Nė vienas nėra pamirštas“ ir kt.

Kalnupės biblioteka²⁵ veikia kartu su vaikų centru „Ruoniukas“. Šis bibliotekos padalinys yra taip pat aktyvus ir bendruomeniškas, siūlo daugybę veiklų skirtingoms amžiaus grupėms ir vietos gyventojams. Biblioteka taip pat yra aktyvi ne tik „Facebook“, bet ir „Instagram“ platformoje. Bibliotekoje veikia „Vydūno klubas“, organizuojami bendruomenės renginiai, knygos pristatymai, koncertai, parodos, edukacijos, rodomi spektakliai.

Klaipėdos pietinėje miesto dalyje esančių septynių Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos padalinių vertinimas pagal šiuolaikinės bibliotekos funkcijas rodo ženklus skirtumus: Pempininkų ir Kalnupės padaliniai yra aktyviausi, siūlantys plačiausią spektrą veiklų, tokių kaip koncertai, kino peržiūros, mokymai, edukacijos. Tuo tarpu, kitų padalinių teikiamos paslaugos yra ribotos ir neatspindi bibliotekos galimybių teikti platesnį spektrą paslaugų.

Bibliotekos lankytojų lūkesčiai bei poreikiai

Klaipėdos kultūros lauko tyrimas parodė, jog 68,7% atsakiusių per pastaruosius 12 mėn. apsilankė nors vienoje Klaipėdos bibliotekoje. Per pastaruosius 12 mėn. dažniausiai (daugiau nei 12 kartų) respondentai iš bibliotekos ėmė knygas (25,4%), tačiau niekada nesinaudojo internetu bibliotekoje (71,1%) ir niekada neskaitė periodinės spaudos ar žurnalų (63,5%). Dažniausiai paslaugomis naudojosi 1–3 kartus į metus.

Bendrai, daugiausiai atsakiusių buvo aplankyta: levos Simonaitytės biblioteka (76,7%), Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos Suaugusiųjų aptarnavimo ir informacijos skyrius (31,8%) bei Meno skyrius (19,8%). Lankytojų bibliotekų (ar jų skyrių) paslaugų kokybę atsakiusių buvo įvertinti itin teigiamai – didžioji dauguma atsakymų nugulė „Labai gerai“ ir „Gerai“ vertinimo skalėje.

Tuo tarpu, didžioji dalis pietinės dalies bibliotekų lankytojų dažniausiai skolinasi knygas ar kitus dokumentus į namus (86,3 proc.)²⁶. Kitos dažno naudojimo paslaugos – dalyvavimas kultūrinuose ar edukaciniuose

²² KMSVB Karlskronos biblioteka: <https://www.facebook.com/karlskronosbiblioteka>

²³ KMSVB Vingio biblioteka: <https://www.facebook.com/VingioBiblioteka>

²⁴ KMSVB Pempininkų biblioteka: <https://www.facebook.com/pempininkubiblioteka>

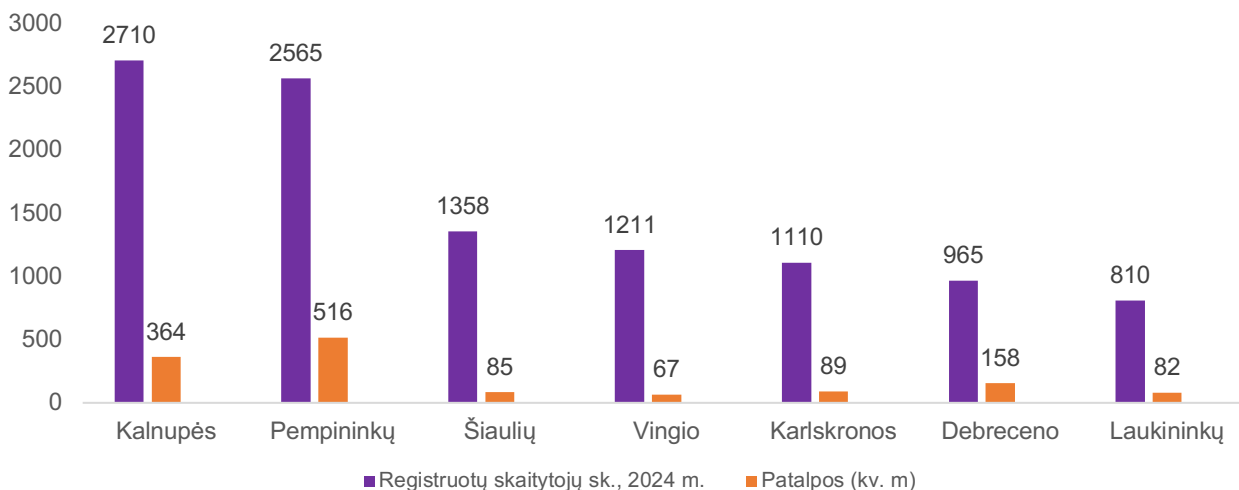
²⁵ KMSVB Kalnupės biblioteka: <https://www.facebook.com/kalnupe>

²⁶ Apklausa, 2025 m.

renginiuose (30,3 proc.) ir spausdinimo, skenavimo paslaugos (24,6 proc.)²⁷. Apklausoje dalyvavę bibliotekų lankytojai rečiausiai naudojami patalpų nuomos paslauga, erdvėmis darbui ar mokymuisi, technologine įranga, kompiuterio raštingumo mokymuose ar konsultacijose. Taip yra todėl, jog pietinės bibliotekos padaliniai nėra pritaikyti renginiams, darbui, taip pat susiduria su inovatyvių technologijų trūkumu.

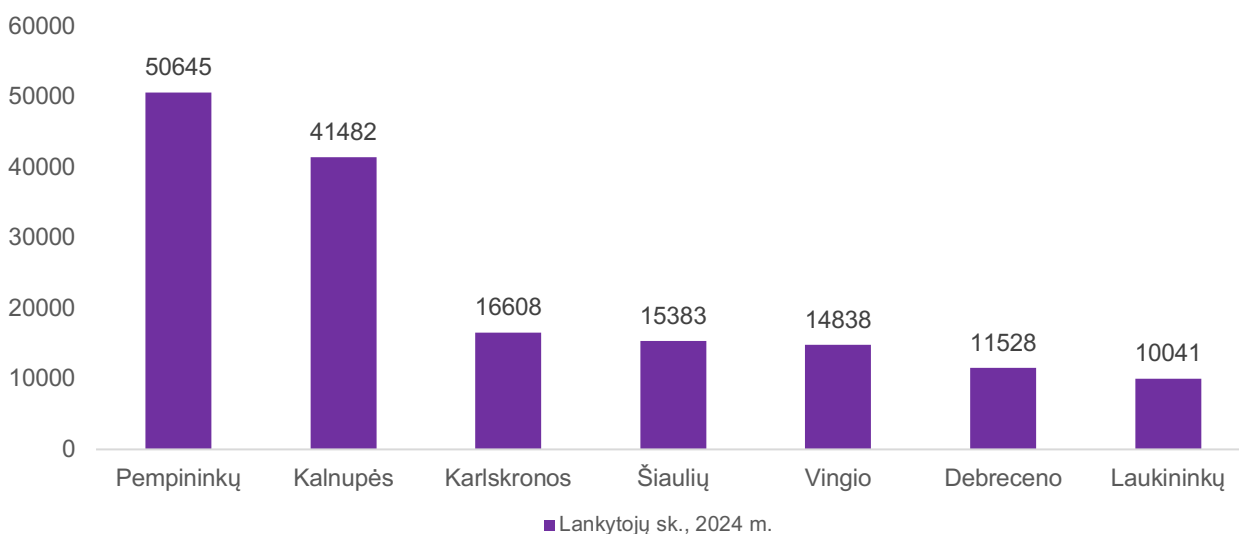
Populiariausios bibliotekos pietinėje miesto dalyje, remiantis registruotų lankytojų skaičiumi, yra Kalnupės bei Pempininkų bibliotekos. Šios dvi bibliotekos taip pat yra didžiausios ir pagal savo plotą.

Pav. 2. Klaipėdos pietinės miesto dalies bibliotekų registruotų lankytojų skaičius ir patalpų plotas, 2024 m.

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Pav. 3. Klaipėdos pietinės miesto dalies bibliotekų lankytojų skaičius, 2024 m.

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys.

Bibliotekos auditorija atsispindi galimybių studijos atnaujinimo metu vykdytoje apklausoje. 92,2 proc. respondentų sudarė moterys, aktyviausiai dalyvavo 35–54 m. amžiaus grupė, o vangiausiai dalyvavo 18–34 m. amžiaus grupė²⁸. Tai atsispindi ir Klaipėdos bibliotekos lankytojo profilyje. Dažniausiai tai – vidutinio amžiaus moteris. Šiandieninė situacija rodo, kad bibliotekos auditorija pietinėje miesto dalyje yra gan ribota turint omenyje mažą apklausoje dalyvavusio jaunimo procentą bei išreikštą jaunimui skirtų erdvių, renginių ir veiklų trūkumą.

²⁷ Apklausa, 2025 m..

²⁸ Ten pat.

Toliau pateikiame pagrindinius poreikius ir lūkesčius, kurie yra matyti remiantis vykdytos lankytojų apklausos rezultatais bei kitais šaltiniais:

- **Vaikai ir jaunimas**

Jaunimas buvo menkiausiai apklausoje pritraukta grupė. Apklausoje respondentai išskyrė jaunimui aktualių renginių trūkumą²⁹. Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizėje pabrėžiama, kad jaunimą skatina įsitraukti atveriamos erdvės³⁰. Tai reiškia, kad jauniems žmonėms itin svarbu turėti fizinę erdvę, kurioje gali susitikti, praleisti laiką ir organizuoti jų poreikius tenkinančią veiklą³¹. Visgi tyrimas apie jaunimo įsitraukimą atskleidžia, kad Klaipėdoje jaunimui trūksta ne sezoninių pramogų ir laisvalaikio užimtumo veiklų įvairovės³². Pietinėje miesto dalyje įkurti parkai, su jaunimui pritaikyta infrastruktūra, nėra populiarūs ir patrauklūs. Laisvalaikui praleisti jauni žmonės verčiau renkasi miesto centrą, senamiestį arba vyksta prie jūros bei keliauja už miesto ribų.

Apklausoje išryškėjo šie lankytojų poreikiai susiję su paslaugomis vaikams: vaikams skirtų erdvių ir veiklų poreikis, vaikų skaitymo įgūdžių stiprinimas, vaikų ir jaunimo vaizduotės ir kūrybingumo skatinimo iniciatyvos³³. Bendrai, šeimų su vaikais pritraukimui svarbu pasirūpinti neformaliu ugdymu, erdvių pritaikymu bei knygų pagal amžių didinimą bendrame bibliotekos fonde. Šiuo metu pietinės miesto dalies bendruomeninės ir kultūrinės erdvės neatliepia šio gyventojų poreikio. Interviu su moksleivių saviraiškos centro atstovu patvirtino jaunimo laisvalaikio erdvių poreikį pietinėje dalyje³⁴. Taip pat, šiam centrui būtų aktualus bendradarbiavimas su biblioteka organizuojant parodas, edukacijas, koncertus ir kitus renginius pietinėje dalyje.

- **Senjorai**

Tarp lankytojų apklausos respondentų, kurie yra 65 m. amžiaus ir daugiau, naudojimas bibliotekos paslaugomis yra panašus kaip ir kitų grupių (bendriniai apklausos rezultatai). Populiariausios paslaugos – knygų bei kitų dokumentų skolinimasis, dalyvavimas kultūriniuose ar edukaciniuose renginiuose, spausdinimo, skenavimo ir kitos paslaugos. Senjorams aktualiausi bendruomenės centro-bibliotekos uždaviniai apima: užtikrinamos erdvės gyventojų poreikiams ir bendruomeniškumo skatinimui, supažindinimas su kultūros paveldu, meno suvokimu ir mokslo pasiekimais, taip pat aktualu informacinio ir kompiuterinio raštingumo įgūdžių tobulinimas. Senjorams taip pat aktualios didesnės ir modernesnės erdvės. Turint omenyje bibliotekų prieinamumą, patogesni ir saugesni įėjimai bei infrastruktūra prisidėtų prie vyresnio amžiaus lankytojų pritraukimo. Senjorai taip pat gali būti mažiau mobilūs keliauti į kitas miesto vietas dėl kultūrinių renginių bei veiklų, tad kokybiškos ir modernios kultūros erdvės su renginiais savo rajone, galėtų skatinti jų didesnę įsitraukimą.

- **Asmenys su negalia**

Remiantis atliktu tyrimu dėl Klaipėdos miesto kultūros įstaigų infrastruktūros pritaikymo asmenims su negalia,³⁵ matyti, jog pietinės miesto dalies bibliotekos nėra prieinamos asmenims su negalia. Pateikimas į biblioteką – vienas pagrindinių barjerų gyventojams su judėjimo apribojimais naudotis bibliotekos paslaugomis, tad turi būti sprendžiamas prioritetine tvarka. Klaipėdos miesto neįgaliųjų draugijos atstovas patvirtino universalaus dizaino svarbą kultūros ir bendruomenės erdvių prieinamumui didinti³⁶. Šiandien didelė dalis Klaipėdos teatrų, koncertų erdvių, bibliotekų padalinių, balsavimo apylinkių, viešųjų erdvių dalinai arba visiškai nėra pritaikyti žmonėms su negalia, tad nauja šiuolaikinė erdvė turėtų prioretizuoti erdvių prieinamumą visiems.

²⁹ Apklausa, 2025 m.

³⁰ Analizės ataskaita „Klaipėdos jaunų žmonių dalyvavimo situacijos analizė“, 2019 m.

³¹ Jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas, 2018 m.

³² Jaunų žmonių galimybių ir įsitraukimo tyrimas Klaipėdos mieste, 2020/2021 m.

³³ Apklausa, 2025 m.

³⁴ Interviu su Klaipėdos moksleivių saviraiškos centru.

³⁵ Dėl Klaipėdos miesto kultūros įstaigų infrastruktūros pritaikymo asmenims su negalia išvadų ir rekomendacijų pateikimo (2025). Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos socialinės gerovės departamento asmenų su negalia reikalų koordinatorių.

³⁶ Interviu su Klaipėdos miesto neįgaliųjų draugija.

- **Tautinės mažumos**

2025 m. Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešoji biblioteka bendradarbiavo su Tautinių kultūrų centru įgyvendinant festivalį „Ispanijos kultūros dienos“.³⁷ Pempininkų, „Kauno atžalyno“ ir Meno skyriuose vyko filmų peržiūros ir pokalbiai apie flamenko. Verta paminėti, kad tokį bendradarbiavimą būtų buvę galima išplėtoti plačiau, jei kiti pietinėje miesto dalyje esantys bibliotekos padaliniai būtų turėję tinkamas patalpas vykdyti tokio pobūdžio renginiams.³⁸ Esant galimybei rengti renginius pietinės miesto dalies padaliniuose, tautinės bendrijos galėtų vykdyti susitikimus, edukacinius ir informacinius renginius apie savo kultūrą (pvz. knygų pristatymus), taip didinant visuomenės žinojimą ir susipažinimą su skirtingomis Klaipėdoje gyvenančiomis tautinėmis bendruomenėmis ir didinant jų integraciją.

Bibliotekos erdvės ir infrastruktūra

Remiantis IFLA viešųjų bibliotekų paslaugų gairėmis,³⁹ matyti, jog pietinėje miesto dalyje esantys bibliotekos padaliniai neatitinka dalies šių gairių. Bibliotekos turėtų užtikrinti prieigą prie savo resursų, paslaugų visoms visuomenės grupėms. Tuo tarpu, **6 iš 7 bibliotekos padalinių pietinėje miesto dalyje yra fiziškai nepasiekiami asmenims su judėjimo negalia**. Prieinamumą galėtų gerinti tokios priemonės kaip jėgimų nužeminimas, aiškesni žymėjimai, rampų įrengimas, nukreipiamieji ženklai, laiptų pritaikymas, taktiliniai žymėjimai, Brailio rašto ar didesnio šrifto naudojimas, WC pritaikymas. Atliktame tyrime dėl Klaipėdos miesto kultūros įstaigų infrastruktūros pritaikymo asmenims su negalia išvadų ir rekomendacijų pateikimo⁴⁰ buvo apžvelgtos miesto pietinės dalies bibliotekos. Nurodyta, kad Pempininkų bibliotekai trūksta taktilinių žymėjimų, laiptų pirmų ir paskutinių pakopų, WC pritaikymo. Šioje bibliotekoje nustatytas sudėtingas pateikimas asmenims su negalia, taip pat neįmanomas pateikimas į antrą aukštą. Kalnupės bibliotekos jėgimas bei WC taip pat nėra pritaikyti žmonėms su negalia. Šiaulių, Debreceno, Vingio, Laukininkų, „Karlskronos“ bibliotekos yra panašios savo išplanavimu – įrengtos pirmuose daugiabučio aukštuose su stačių laiptų jėgimais. Šios bibliotekos nėra pritaikytos pateikti su vežimėliu, bibliotekos erdvės nėra patogios judėti, nepritaikyti ir sanitariniai mazgai.

Remiantis IFLA rekomendacijomis, bibliotekos paslaugų spektras taip pat turėtų apimti veiklas skirtas įvairioms tikslinėms grupėms (pvz. vaikams, suaugusiesiems, jaunimui, tautinėms mažumoms) ir atsižvelgti į jų poreikius. Tai turėtų atsispindėti ir bibliotekos erdvėse – bibliotekoje turėtų būti sukurtos skirtingos erdvės individualiam darbui, mažiems ir didesniems susibūrimams, darbuotojų darbo ir poilsio erdvės, atskiros vaikų bei jaunimo erdvės, leidinių fondo saugyklos, lankytojų poilsio erdvės (pvz. kavinė), pakankamai erdvios būtiniosios techninės ir sanitarinės erdvės (koridoriai, liftas, tualetai ir kt.). **Kai kurie bibliotekos padaliniai esantys pietinėje miesto dalyje yra itin mažo ploto (pvz. Šiaulių, Vingio, „Karlskronos“ ar Laukininkų padaliniai) ir neatitinka IFLA rekomendacijų dėl minimalaus bibliotekos padalinio ploto. Tai apsunkina bibliotekos galimybes organizuoti tam tikrus renginius ir vykdyti paslaugas, kurios būtų skirtos skirtingų poreikių grupėms.**

IFLA taip pat turi parengusi temines gaires skirtingoms bibliotekos sritims ir veikloms vystyti. Viena šių – gairės tvarioms bibliotekoms⁴¹, kurios numato siūlymus kaip užtikrinti bibliotekos pastatų tvarumą bei integruoti tvarumo principus į savo veiklą. Tačiau šiuo metu pietinėje dalyje veikiančioms padaliniams gali būti sunku diegti tam tikrus principus į savo veiklą dėl infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių stokos.

„Kauno atžalyno“ ir Melnragės padaliniai yra aktualūs bibliotekų modernizavimo pavyzdžiai, parodantys, jog atnaujinus erdves ir infrastruktūrą yra plečiamas ne tik paslaugų spektras, bet taip pat auga ir bibliotekos paslaugų paklausa. Lentelėje pateikti duomenys rodo bibliotekų situaciją prieš atnaujinimų įgyvendinimą (2017 ir 2021 m.) ir po jų. Matyti, kad atnaujinus pastatus, ženkliai padidėjo lankomumas, registruotų vartotojų

³⁷ Ispanijos kultūros dienos: <https://www.klaipedatkc.lt/ispanu-kulturos-dienos-klaipedoje-tarptautinis-flamenko-festivalis-hola-klaipeda/#1759862607996-cc3094ff-0ebe>

³⁸ Interviu su Tautinių kultūrų centru.

³⁹ IFLA Public Library Service Guidelines, IFLA, 2010 m. Prieiga internetu: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/38972f05-5a77-46ce-a67f-aaa7c7e3eb42/content>

⁴⁰ Dėl Klaipėdos miesto kultūros įstaigų infrastruktūros pritaikymo asmenims su negalia išvadų ir rekomendacijų pateikimo, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos socialinės gerovės departamento asmenų su negalia reikalų koordinatorių, 2025 m.

⁴¹ IFLA Guidelines for Green and Sustainable Libraries, IFLA, 2025 m. Prieiga internetu: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/GuidelinesGreenLibs_draft_3.15-rev-PH.pdf

skaičius, edukacijų ir renginių skaičius. Taip pat atsiranda galimybė nuomotis patalpas, naudotis darbo vietomis.

Lentelė 4. Kauno atžalyno ir Melnragės bibliotekų veiklų duomenys, 2017, 2021, 2024 m.

	Kauno atžalyno biblioteka		Melnragės biblioteka	
	2017 m.	2024 m.	2021 m.	2024 m.
Vartotojai	1 650	3 421	379	515
Nauji vartotojai	310	1 274	67	240
Lankytojai	30 685	50 064	6 195	12 276
Išduotis	40 727	62 391	9 031	10 659
Renginiai	74	138	5	50
Edukacijos	0	339	0	152
Mokymai	0	121	0	5
Patalpų nuoma	0	26	0	13
Darbo vietos nuoma	0	206	-	-

Šaltinis: Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos duomenys

„Kauno atžalyno“ ir Melnragės bibliotekos taip pat atitinka šiuolaikinius standartus – yra pritaikytos asmenims su negalia, WC galima rasti pagalbos iškvietimo mygtuką⁴². Šių padalinį modernizavimas yra aktualus pavyzdys bibliotekų tinklui pietinėje miesto dalyje, rodantis, jog sukurtos erdvės yra įveiklinamos.

⁴² Dėl Klaipėdos miesto kultūros įstaigų infrastruktūros pritaikymo asmenims su negalia išvadų ir rekomendacijų pateikimo, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos socialinės gerovės departamento asmenų su negalia reikalų koordinatorius, 2025 m.

04

Gerosios
praktikos

Šiuolaikinė biblioteka

IFLA kartu su Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) viešąją biblioteką apibrėžia kaip „vartus į žinias“ ir vietos informacijos centrą, užtikrinantį visiems gyventojams lygią prieigą prie informacijos ir kultūros išteklių. Šiuolaikinė biblioteka suprantama ne tik kaip žinių vieta, bet kaip ir centrinė bendruomenės formavimo vieta:⁴³

„Bibliotekos kuria bendruomenę, aktyviai kreipiasi į naujas auditorijas ir, pasitelkdamos veiksmingą klausymąsi, padeda kurti paslaugas, atitinkančias vietos poreikius ir prisidedančias prie gyvenimo kokybės gerinimo“

Šiuolaikinė biblioteka atlieka labai įvairias funkcijas – prieigos prie žinių suteikimas, mokymosi visą gyvenimą iniciatyvos, medijų ir informacinio raštingumo ugdymas, kultūros ir vietos paveldo puoselėjimas, bendruomenės telkimas ir kt. Siekiant optimizuoti ir modernizuoti Klaipėdos viešųjų bibliotekų tinklą, galima remtis tiek Lietuvos, tiek kitų Europos miestų pavyzdžiais – Skuodo rajono savivaldybės R. Granausko viešąja biblioteka, Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešąja biblioteka, Kauno apskrities viešąja Ažuolyno biblioteka, Helsinkio „Oodi“, Oslo „Deichman“ ar Štutgarto miesto bibliotekomis.

Aktuali geroji praktika

Įžvalgos, kurios gali būti aktualios Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos tinklo tobulinimui ir bendruomenės centro-bibliotekos vizijai:

- **Biblioteka – tai daugiavfunkcinė erdvė:** Skandinavijos bibliotekų modeliai rodo, kad svarbu viename pastate apjungti įvairių kultūros ir bendruomenių funkcijas – biblioteką, kiną, teatrą, mokymų ir bendruomenės sales⁴⁴. Be tradicinių paslaugų, šiandien modernios bibliotekos siūlo individualaus ir grupinio darbo kambarius, viešąsias dirbtuves, kuriose lankytojai gali savarankiškai mokytis naudotis įvairia įranga ir technologijomis – vaizdo bei garso įrašymo įranga, muzikos instrumentais, fotografijos studija, rankdarbių įrenginiais, dizaino programomis. Erdvės taip pat pritaikomos vaikams, įrengiamos tiek vidaus, tiek lauko žaidimų aikštelės. Tokia biblioteka tampa daugiavfunkce bendruomenės, laisvalaikio, kūrybos ir mokymosi vieta.
- **Lanksčios darbo valandos:** Vokietijoje ir Lenkijoje vis dažniau taikomas atviros bibliotekos principas, kurio esmė, kad lankytojai gali savarankiškai patekti į biblioteką ne tik jos darbo metu⁴⁵. Pavyzdžiui, bibliotekininkai dirba 10–18 val. laiku, o nuo 18 iki 22 val. skaitytojai, naudodamiesi skaitytojo bilietu, patys įeina į pastatą ir naudojasi paslaugomis.
- **Žaliųjų erdvių integracija:** Vienas iš svarbių šiuolaikinių bibliotekų sumanymų yra žalios erdvės integracija (pvz. Helsinkio „Oodi“ biblioteka). Kadangi Klaipėdoje kultūrinės veiklos konkuruoja su gamta ir laiku praleistu su draugais ar šeima, žaliosios zonos bibliotekoje galėtų tapti patraukliu būdu pritraukti žmones – suteikti galimybę būti tiek gamtoje, tiek kartu dalyvauti kultūrinėse veiklose, ypač šaltuoju sezonu. Tai galėtų būti sodas ant stogo, žalias vidinis kiemas, didelė lauko erdvė arba net vidinės žaliosios zonos.
- **Partnerystės ir atsivėrimas kitoms veikloms:** Modernios bibliotekos vis labiau veikia ne kaip uždara kultūros įstaiga, o kaip platforma bendriems projektams su kitomis sritimis. „Oodi“, „Deichman“ ir Štutgarto bibliotekos savo programas kuria kartu su mokyklomis ir universitetais, nevyriausybinėmis organizacijomis, startuoliais, socialinėmis ir sveikatos įstaigomis, menininkais, vietos verslu. Tokiu

⁴³ IFLA ir UNESCO viešųjų bibliotekų manifestas, 2022 m. Prieiga internetu:

https://www.inb.lt/media/public/bibliotekininkui/Dokumentai/IFLA_UNESCO_2022_LT.pdf

⁴⁴ Helsinkio „Oodi“ biblioteka: <https://oodihelsinki.fi/en/>; Oslo „Deichman“ biblioteka: <https://deichman.no/in-english>

⁴⁵ Štutgarto biblioteka: [https://stadtbibliothek-stuttgart.de/aDISWeb/app?service=direct/0/Home/\\$DirectLink&sp=SOPAC](https://stadtbibliothek-stuttgart.de/aDISWeb/app?service=direct/0/Home/$DirectLink&sp=SOPAC)

būdu biblioteka tampa vieta, kur susitinka skirtingos disciplinos ir sektoriai – nuo meno ir technologijų iki socialinių inovacijų.

- **Personalo kompetencijos ir nauji vaidmenys:** Šiuolaikinėse bibliotekose darbuotojai tampa ne tik „fondų prižiūrėtojai“, bet ir fasilitoriais, edukatoriais, projektų vadovais, kultūros kuratoriais, technologijų mentoriais. Šį poslinkį aiškiai matome „Oodi“, „Deichman“ ir rajonų bibliotekų projekcinėje veikloje.

Kauno apskrities viešoji Ažuolyno biblioteka taip pat yra puikus pavyzdys, kuomet senas bibliotekos pastatas yra atnaujinamas, paverčiant jį modernia ir šiuolaikiška biblioteka. 2024 m. IFLA išrinko šią biblioteką tarp keturių įspūdingiausių bibliotekų pasaulyje dėl pastato pritaikymo naujoms funkcijoms⁴⁶.

⁴⁶ IFLA: <https://www.ifla.org/news/ifla-baker-taylor-public-library-of-the-year-award-2024-nominees/>

05

Vertės pasiūlymai

Vertės pasiūlymai

Atsižvelgiant į pietinės miesto dalies konteksto analizę, matyti, kad 2015 m. įvardytos bibliotekos problemos ir jos ribotos galimybės atliepti skirtingų grupių poreikius išlieka aktualios. Atnaujinus šią galimybių studiją matyti poreikis modernizuoti bibliotekos tinklą pietinėje miesto dalyje. 2015 m. galimybių studijoje pasiūlyta alternatyva dėl modernaus bendruomenės centro-bibliotekos steigimo pietinėje dalyje taip pat išlieka aktuali (skirtingos įgyvendinimo alternatyvos yra aptariamoms 6-ame skyriuje).

Modernus bendruomenės centras-biblioteka pietinėje miesto dalyje galėtų sukurti šias vertes:

1. Bendruomenės centras-biblioteka mažina kultūrinę atskirtį pietinėje dalyje

Bibliotekos paslaugų plėtra tiesiogiai spręstų kultūros prieinamumo problemą pietinėje miesto dalyje, kuri pasižymi skurdžia kultūros įstaigų pasiūla. Naujas bendruomenės centras-biblioteka reikšmingai mažintų kultūrinę atskirtį kuriant patogią prieigą prie įvairių kultūros formų ir edukacinių galimybių. Bendruomenės centras-biblioteka galėtų būti vieta, kurioje vyksta parodos, kino peržiūros, kūrybinės dirbtuvės, literatūros renginiai, susitikimai su menininkais ir edukacinės veiklos vaikams, jaunimui, suaugusiems ir senjorams. Tokiu būdu kultūra taptų prieinamesnė gyventojų kasdienybėje, nereikalaujant keliauti į miesto centrą, o pats rajonas taptų lygiaverte miesto kultūrinio gyvenimo dalimi. Bendruomenės centras-biblioteka atlieptų įvairių amžiaus grupių, tautinių mažumų, žmonių su negalia poreikius.

2. Bendruomenės centras-biblioteka – jungtis tarp skirtingų pietinės miesto dalies bendruomenių

Bendruomenės centras-biblioteka pietinėje miesto dalyje galėtų tapti svarbiausia vietos gyventojų susibūrimo ir laisvalaikio praleidimo erdve. Tai atvira, skirtingiems poreikiams pritaikyta vieta, kurioje žmonės gali ne tik skaityti ar mokytis, bet ir dalyvauti veiklose ir renginiuose, organizuoti susitikimus, burtis į kolektyvus. Centre galėtų vykti bendruomenės dirbtuvės, šventės, mokymai, veiklos šeimoms ir jaunimui. Individualiam darbui ir mokymuisi būtų įkurtos atskiros erdvės. Plėsdama savo vaidmenį ir paslaugų spektrą (už dokumentų saugojimo (knygų, leidinių ir kt.) ribų bei sąlygų jų pažinimui sudarymo) pietinėje dalyje, biblioteka galėtų tapti platforma partnerystėms su nevyriausybinėmis organizacijomis, įstaigomis teikiančiomis socialines paslaugas, vietos verslu ir kt., vykdant bendrus projektus ar dalinantis infrastruktūra. Centras taptų esminiu vietos bendruomenės ir kultūros tašku.

3. Bendruomenės centras-biblioteka – impulsas pietinės miesto dalies atsinaujinimui

Šiuolaikiškas bendruomenės centras-biblioteka gali atlikti esminį vaidmenį atnaujinant pietinę miesto dalį. Tai objektas, kuris ne tik teikia paslaugas, bet ir kuria aplink save naują traukos zoną – skatina viešųjų erdvių atnaujinimą, sukuria daugiau judėjimo, aktyvumo ir saugumo rajone. Tokio centro atsiradimas galėtų paskatinti ir kitų infrastruktūrinių, socialinių bei kultūrinių projektų plėtrą, prisidėti prie vietos ekonomikos atgaivinimo ir gyvenimo kokybės gerinimo. Bendruomenės centras-biblioteka taptų simboliniu pokyčio ženklu, kuris parodo, kad pietinė miesto dalis yra svarbi ir turi potencialo tapti kultūriškai ir bendruomeniškai gyvybinga miesto dalimi. Šiam tikslui aktualu – modernus pastatas su žaliosiomis erdvėmis.

4. Bendruomenės centras-biblioteka – kelias link efektyvesnio bibliotekos tinklo valdymo

Įkurtas naujas bendruomenės centras-biblioteka ir pietinės bibliotekos padalinių perkėlimas į naujas patalpas galėtų prisidėti prie efektyvesnio savivaldybės resursų valdymo, sumažinant ūkines bibliotekos išlaidas, darbuotojų funkcijų dubliavimą. Sukurta moderni erdvė galėtų tenkinti ir kitų savivaldybei pavaldžių įstaigų (pvz. švietimo įstaigų, Tautinių kultūrų centro) poreikius, leidžiant joms vykdyti savo renginius bibliotekos patalpose. Tai taip pat galėtų prisidėti prie mieste vykstančių renginių decentralizacijos.

06

Bibliotekos tinklo
optimizavimo ir
modernizavimo
alternatyvos

Alternatyvos

Atsižvelgiant į esmines pietinės miesto dalies bibliotekų tinklo problemas, rekomenduojama atlikti skirtingus gyventojų poreikius per naujos kultūros įstaigos suformavimą: bendruomenės centro-bibliotekos steigimą, kuris buvo siūlomas ir 2015 m. galimybių studijoje.

Toliau pateikiamos kelios alternatyvos kaip būtų galima optimizuoti ir modernizuoti bibliotekos tinklą tiek statant naują pastatą tiek kitais būdais:

1. Naujo pastato, kuriame veiktų bendruomenės centras-biblioteka, statyba pietinėje miesto dalyje

Statant naują pastatą pietinėje miesto dalyje būtų galima remtis 2019 m. parengtu bendruomenės centro-bibliotekos projektu, skirtu naujo pastato statybai, adresu Statybininkų pr. 17A, arba rengti naują projektą. Vis dėlto, 2019 m. projektas atliepia daugumą modernios bibliotekos funkcijų bei jų įgyvendinimui reikalingą erdvių poreikį. Ši koncepcija apima tokias erdves kaip bendruomenės, edukacijos, viešosios ir bibliotekos administracijos patalpos, transformuojama bendruomenės 150 vietų salė, paauglių, šeimos, vaikų bibliotekos erdvės arba skaityklos, darbo bei garso fondo erdvės, kiemelis-lauko skaitykla. Tokio projekto kaina, Klaipėdos m. savivaldybės 2024 m. skaičiavimais, indeksuota pagal šiandienines kainas galėtų siekti 10 280 927 Eur.⁴⁷

2. Esamo pastato atnaujinimas ir pritaikymas bendruomenės centro-bibliotekos reikmėms

Bendruomenės centro-bibliotekos funkcijas taip pat būtų galima įgyvendinti pritaikant jau esamą pastatą. Svarbu, jog pritaikant esamą pastatą bendruomenės centro-bibliotekos veikloms, būtų atsižvelgta į reikiamus erdvių plotus vykdyti tokias funkcijas kaip didesnio mastelio renginiai, erdvės individualiam ir grupiniam darbui, erdvių zonavimas skirtingoms amžiaus grupėms (pvz. vaikų erdvės). Kitu atveju, tokių erdvių neišvystymas nesukurtų pakankamai pridėtinės vertės ir nepapildytų paslaugų, kurias dabar jau siūlo butuose esantys bibliotekos padaliniai. Tokio projekto kainą reikėtų įsivertinti identifikavus konkretų pastatą.

3. Dalies bibliotekos funkcijų ir veiklų perkėlimas į naujas patalpas, prioretizuojant vaikams ir jaunimui skirtas veiklas

Ši alternatyva siūlo atnaujintoje galimybių studijoje įvardytas problemas spręsti funkciškai. Įsivertinus bibliotekos funkcijas, kurių vykdymas ir plėtra pietinėje dalyje šiuo metu susiduria su problemomis dėl infrastruktūros stokos, įgyvendinti jas naujose patalpose. Pavyzdžiui, nors vaikų ir jaunimo ugdymas buvo vienas iš svarbių prioritetų apklausoje dalyvavusiems lankytojams, bibliotekos padaliniai pietinėje dalyje turi ribotas galimybes kokybiškai vykdyti šias veiklas. Tad bibliotekos funkcijos ir veiklos susijusios su vaikų ir jaunimo ugdymu galėtų būti vykdomos kitose, tam tinkamesnėse patalpose, tiek priklausančiose savivaldybei tiek vykdant partnerystes su kitomis įstaigomis.

Ši alternatyva taip pat galėtų būti derinama su pirmąja ar antrąja alternatyvomis, kaip laikina sprendimo priemonė iki kol būtų įsteigtas naujas bibliotekos padalinys – bendruomenės centras-biblioteka.

Bibliotekos tinklo optimizavimas pietinėje dalyje

Svarbu paminėti, kad pirmosios ir antrosios alternatyvų atveju reikėtų įvertinti visą bibliotekos tinklą pietinėje dalyje ir jį atitinkamai optimizuoti. 2015 m. galimybių studijoje buvo siūloma įkurti pietinėje miesto dalyje naują biblioteką, į kurią būtų perkelti ištekliai ir resursai iš keturių uždaromų bibliotekos padalinių – Laukininkų,

⁴⁷ Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos planavimo ir analizės skyriaus raštas dėl „Modernaus bendruomenės centro-bibliotekos statyba pietinėje miesto dalyje“ tikslingumo, p. 7.

„Karlskronos“, Vingio, bei Šiaulių. Nauja biblioteka turėtų veikti kaip bendruomenės centras, o uždarytų padalinių patalpas būtų galima parduoti⁴⁸.

Šis 2015 m. galimybių studijos pasiūlymas galėtų būti plėtojamas ir dabar pasirinkus įgyvendinti pirmąją ar antrąją alternatyvas. Į naują bendruomenės centro-bibliotekos pastatą galėtų būti perkelti viešosios bibliotekos administracija (Turgaus g. 8), vaikų ir jaunimo skyrius (Danės g. 7 ir Tilžės g. 9), Mainų ir rezervinis fondas (Debrecono g. 22), ir keturi butuose veikiančys padaliniai – Šiaulių (Šiaulių g. 3), Vingio (Vingio g. 11), Laukininkų (Laukininkų g. 42), Karlskronos (Laukininkų g. 50). Šių padalinių perkėlimas į vieną įstaigą ir paslaugų centralizavimas sutaupytų bibliotekos administravimo kaštus (sumažėtų ūkinės veiklos išlaidos). Pardavus uždaromų padalinių patalpas, būtų galima iš dalies prisidėti prie naujos kultūros įstaigos įkūrimo. Bendra parduodamų patalpų vertė galėtų siekti – 438 500 Eur (2024 m. skaičiavimais)⁴⁹.

Naujo bendruomenės centro-bibliotekos padalinio įrengimas taip pat galėtų praplėsti teikiamų gyventojams kultūrinių paslaugų spektrą. Bibliotekos fondas būtų sutelktas vienoje vietoje, taip didinant informacijos vartotojams prieinamumą; darbuotojai, šiuo metu vykdančys knygų išdavimą, galėtų kurti ir teikti naujas kultūros paslaugas; būtų sprendžiama bibliotekų prieinamumo asmenims su negalia problema bei kultūrinės veiklos trūkumo pietinėje dalyje problema. Taip pat biblioteka galėtų gauti papildomas pajamas iš antrinių funkcijų – konferencijų salės, kavinės ir kitų erdvių (fojė-galerijos) nuomos.

⁴⁸ 2015 m. galimybių studija, p. 25.

⁴⁹ Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos planavimo ir analizės skyriaus raštas dėl „Modernaus bendruomenės centro-bibliotekos statyba pietinėje miesto dalyje“ tikslingumo, p. 7.

